

провадженнях і в разі адміністративного затримання та адміністративного арешту) – 98 с. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://tm.coe.int/16806aab13>

9. Інформаційний дайджест Безоплатна правова допомога в Україні – №5 (1) – 2015 (січень - лютий) // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://obljustif.gov.ua/wp-content/uploads/2014/02/Digest_5_copy.pdf

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ І РЕЧОВИН, ЩО ШКІДЛИВО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Щиглов Є. О.

(аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України)

Анотація. В статті досліджено особливості становлення та сучасного стану нормативно-правового регулювання обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища. На підставі аналізу значної кількості нормативно-правових актів у досліджуваній сфері, здійснено їх наукову класифікацію на окремі групи: 1) нормативно-правові акти, за допомогою яких відбувається тлумачення основних правових категорій по темі; 2) нормативно-правові акти, які розкривають зміст юридичної природи досліджуваної теми; 3) нормативно-правові акти, які визначають види та правові форми обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища; 4) нормативно-правові акти, якими встановлюється юридична відповідальність за порушення законодавства в окресленій сфері. Встановлено, що наявність значної кількості різних за юридичною силою нормативно-правових актів, які розкривають різні аспекти обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища є однією з підстав стверджувати про необхідність подальшої систематизації такого законодавства.

Ключові слова: облік, об'єкти та речовини, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища, нормативно-правове регулювання, наукова класифікація нормативно-правових актів, систематизація законодавства.

Аннотация. В статье исследованы особенности становления и современного состояния нормативно-правового регулирования учета объектов и веществ, вредно влияющих на состояние окружающей природной среды. На основании анализа значительного количества нормативно-правовых актов в исследуемой сфере, осуществлено их научную классификацию на отдельные группы: 1) нормативно-правовые акты, с помощью которых происходит толкование основных правовых категорий по теме; 2) нормативно-правовые акты, которые раскрывают содержание юридической природы исследуемой темы; 3) нормативно-правовые акты, которые определяют виды и правовые формы учета объектов и веществ, вредно влияющих на состояние окружающей природной среды; 4) нормативно-правовые акты, которыми устанавливается юридическая ответственность за нарушение законодательства в очерченной сфере. Установлено, что наличие большого количества различных по юридической силе нормативно-правовых актов, раскрывающих различные аспекты учета объектов и веществ, вредно влияющих на состояние окружающей природной среды является одним из оснований утверждать о необходимости дальнейшей систематизации такого законодательства.

Ключевые слова: учет, объекты и вещества, которые вредно влияют на состояние окружающей природной среды, нормативно-правовое регулирование, научная классификация нормативно-правовых актов, систематизация законодательства.

Annotation: *In the article the features of the formation and the current state of regulatory and legal regulation of accounting of objects and substances that have a detrimental effect on the state of the environment are investigated. Based on the analysis of a large number of normative legal acts in the investigated sphere, their scientific classification was made on separate groups: 1) normative legal acts, with the help of which there is an interpretation of the main legal categories on the topic; 2) normative legal acts that reveal the content of the legal nature of the topic under study; 3) normative legal acts that determine the types and legal forms of accounting for objects and substances that have a detrimental effect on the state of the environment; 4) normative legal acts, which establishes legal liability for violation of the legislation in the specified sphere. It has been established that the presence of a significant number of legal acts that reveal different aspects of the accounting of objects and substances that have a detrimental effect on the state of the environment is one of the grounds to argue about the need for further systematization of such legislation.*

Key words: *accounting, objects and substances that have a detrimental effect on the state of the environment, legal regulation, scientific classification of normative legal acts, systematization of legislation.*

Ефективність правового регулювання обліку об'єктів і речовин, які шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища залежить насамперед від стану національного законодавства, яке повинно володіти системними властивостями, наявними різноманітними зв'язками між правовими елементами та можливістю їх ефективного використання та застосування. Системоутворюючими факторами тут виступають екологічні інтереси суспільства, мета та завдання охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, а також взаємопов'язані між собою, однак різні за змістом нормативні акти, що утворюють єдину правову спільність. З метою визначення повноти, достатності та ефективності такої системи законодавства проведемо дослідження його системи.

На сьогоднішній день правове регулювання запровадження та здійснення обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища висвітлювалося лише у загальних рисах в окремих підручниках, навчальних посібниках, а також у монографічних матеріалах правового та економічного спрямування. З позиції еколого-правової науки ці питання ще не були об'єктом комплексного дослідження, що вказує на необхідність наукового аналізу проблеми нормативно-правового регулювання даного питання.

Переходячи до теми дослідження, слід звернути увагу на те, що спочатку облік не сприймався як інструмент управління природоохоронною діяльністю, навіть не дивлячись на швидке зростання витрат і обов'язків зарубіжних підприємств, пов'язаних з природоохоронною діяльністю – вони не відображались у фінансових звітах. Наприклад, свого часу Агентство США з охорони навколишнього середовища виявило 27 000 місць захоронення відходів, для очищення яких вимагалось 1 млрд. дол. Проте це не сталося, і витрати не були включені у фінансові звіти відповідальних за це підприємств. Більшість підприємств взагалі відмовились визнати масштаби своїх дій по забрудненню навколишнього середовища і враховувати вартість затрат з очистки відходів, оскільки це відобразилось би на вартості їх акцій [1, с. 322].

Міжурядова робоча група експертів по міжнародним стандартам обліку та звітності виявила відсутність національних стандартів обліку екологічної інформації, призначеної для звітності. Тому, цією Робочою групою експертів в 1991 році було розроблено перше керівництво (рекомендації) для бухгалтерів, де зазначалось, що має бути висвітлено у фінансових звітах, щоб їх користувачі могли бачити реальну картину впливу господарської діяльності підприємства на навколишнє природне середовище. В наступні роки в ряді країн на підприємствах почали налаштовувати роботу з екологічного обліку і відображенню в ньому інформації про охорону навколишнього природного середовища.

Наявність зазначеної інформації відкрила широкі можливості її використання при екологічному аудиті підприємств [1, с. 323].

Поворотною точкою у розвитку екологічного обліку стало проведення в 1992 році Конференції Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро на якій було прийнято Порядок денний на XXI століття щодо забезпечення сталого розвитку, де вперше була висунута концепція екологічного обліку як інструменту проведення послідовної політики в цій галузі.

В даному випадку, екологічний облік запропонували розглядати як систему, що може використовуватися для виявлення, організації, регулювання і подання даних та інформації про стан навколишнього середовища в натуральних і вартісних показниках [2].

Заснована на тих же принципах, що і всі системи обліку, система екологічного обліку повинна надавати об'єктивну картину стану і динаміки природної спадщини, взаємодії між економікою і навколишнім середовищем та витратами на профілактичні заходи, охорону навколишнього середовища і відшкодування екологічної шкоди [2].

Таким чином, екологічний облік стали розглядати як один з найважливіших інструментів реалізації концепції сталого розвитку, тобто такого розвитку, який не знищує ресурси, необхідні для життя і розвитку майбутніх поколінь на Землі. Наприклад, для виконання Кіотського протоколу, а також директиви ЄС 2003/87, що встановлює механізм торгівлі квотами на емісію «парникових» газів, потрібно запровадити уніфіковану, надійну і таку, що пройшла практичні випробування систему обліку.

На сьогоднішній день важливість концепції екологічного обліку отримала широке визнання і пропагується такими організаціями, як Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк, Організація економічного співробітництва і розвитку і Європейський Союз. Багато держав-членів ЄС (такі, як Німеччина, Італія, Нідерланди, Франція та ін.) вивчають системи екологічного обліку та експериментують з ними, наприклад, шляхом запровадження принципу децентралізації, який дозволить особам, що відповідають за прийняття політичних рішень на місцях, звітувати перед населенням, яким вони керують, про екологічні результати проведеної політики на основі достовірних даних та свіжої інформації про стан навколишнього середовища, а також дозволить враховувати фактор навколишнього середовища при прийнятті офіційних рішень на всіх рівнях державного управління і зробити більш відчутними екологічні наслідки проведеної державної політики [2].

Початок запровадження в незалежній Україні системи державного обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища (екологічного обліку) поклала норма ст. 24 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], в якій закріплено, що об'єкти, які шкідливо впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища, види та кількість шкідливих речовин, що потрапляють у навколишнє природне середовище, види й розміри шкідливих фізичних та біологічних впливів на нього підлягають державному обліку.

На виконання зазначеної норми Закону було прийнято цілу низку нормативно-правових актів, які містять положення із зазначеного питання та не є систематизованими на сьогоднішній день. У зв'язку з чим, для найбільш повного їх дослідження, нами буде застосовуватись наукова класифікація таких нормативно-правових актів.

Перш за все, на нашу думку, слід виокремити групу нормативно-правових актів за допомогою яких відбувається тлумачення таких правових категорій, як: «об'єкти, які шкідливо впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища»; «шкідливі речовини та їх види»; «шкідливі фізичні та біологічні впливи».

Що стосується «об'єктів, які шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища» то дане поняття, на жаль, не отримало законодавчого закріплення, однак, для його розкриття беремо за основу законодавчий поділ усіх небезпечних об'єктів на: 1) об'єкти підвищеної небезпеки та 2) об'єкти потенційної небезпеки (ст. 1 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки [4]) де об'єкт

підвищеної небезпеки – це об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин чи категорій речовин у кількості, що дорівнює або перевищує нормативно встановлені порогові маси, а також інші об'єкти як такі, що відповідно до закону є реальною загрозою виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру, а потенційно небезпечний об'єкт – це об'єкт, на якому можуть використовуватися або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються небезпечні речовини, біологічні препарати, а також інші об'єкти, що за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварії.

Переліки таких об'єктів сьогодні закріплені Додатком 2 до наказу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23 лютого 2006 року № 98 «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів» [5]; постановою Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808 «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» [6] та Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року [7]. Нажаль, кожен із перерахованих нормативно-правових актів закріплює різні переліки таких об'єктів, що ускладнює практику реалізації цих норм. Звичайно, враховуючи загальнотеоретичний підхід про те, що перевагу мають нормативно-правові акти вищої юридичної сили та опубліковані у часі пізніше, яким у нашому випадку виступає Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», проте, залишається відкритим узгодження положень зазначених нормативно-правових актів в даній частині між собою для уникнення правової колізії при їх застосуванні, оскільки кожен з них має своє цільове призначення.

При дослідженні поняття «шкідливі речовини та їх види», слід наголосити на тому, що законодавством не дається визначення даного поняття, однак, відповідно до ст. 1 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» небезпечною речовиною у розумінні даного Закону є: хімічні, токсичні, вибухові, окислювальні, горючі речовини, біологічні агенти та речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біотехнологічні препарати, патогенні для людей і тварин мікроорганізми тощо), які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей та довкілля, сукупність властивостей речовин і/або особливостей їх стану, внаслідок яких за певних обставин може створитися загроза життю і здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним і культурним цінностям.

Окрім правові аспекти поводження з такими речовинами регулюються також Законами України «Про пестициди та агрохімікати» від 2 березня 1995 року [8]; «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 року [9]; «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [10]; «Про відходи» [11]; «Про поводження з радіоактивними відходами» [12]; «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» [13] та багатьма іншими.

Основними нормативно-правовими актами, що визначають переліки таких речовин є, зокрема: постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 року № 1598 «Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню» [14]; постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 року № 956 «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки» [15]; Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19 березня 2012 року № 131 «Про затвердження Переліку максимально допустимих рівнів небажаних речовин у кормах та кормовій сировині для тварин» [16] тощо.

З урахуванням цих положень можна зробити припущення, що такі речовини можуть справляти чи справляють на стан довкілля, на життя та здоров'я людей два фактори шкідливого (небезпечного) впливу, а саме: хімічні та біологічні. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про забезпеченні санітарного і епідемічного благополуччя населення»

[17] до хімічних впливів належать органічні і неорганічні, природні та синтетичні сполуки небезпечних речовин; до біологічних впливів – утворення (створення) вірусних, пріонних, бактеріальних, паразитарних, генетично модифікованих організмів, продуктів біотехнології і т. ін.

Проте, аналіз наведених вище нормативно-правових актів показує, що правовому регулюванню в даному випадку підлягають не лише об'єкти, які використовують хімічні та біологічні речовини, а й об'єкти, що утворюють фізичні фактори впливу на довкілля, як то джерела іонізуючого випромінювання, передбачені Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» та ін.

Наступною групою нормативно-правових актів, що розкривають зміст юридичної природи обліку об'єктів і речовин, які шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища є система нормативно-правових актів, якими встановлюється вимога щодо обов'язкового проведення вищезазначеного обліку.

Таку систему правових норм становлять вже наведені нами вище ст. 24 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також положення Законів України «Про охорону атмосферного повітря» [18], «Про об'єкти підвищеної небезпеки»; «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»; «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів»; «Про пестициди і агрохімікати»; «Про відходи», інші нормативно-правові акти.

Не менш важливого значення у системі нормативно-правового регулювання обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища займає й група нормативно-правових актів, якими визначаються види та правові форми здійснення такого обліку.

До таких нормативно-правових актів слід віднести: Закон України «Про державну статистику» [19], постанов Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 року № 956 «Про ідентифікацію та декларування об'єктів підвищеної небезпеки»; від 29 серпня 2002 року № 1288 «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів» [20]; від 18 грудня 1996 року № 1525 «Про затвердження Положення про державну систему обліку та контролю ядерних матеріалів» [21]; від 1 листопада 1999 року № 2034 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів» [22]; від 31 серпня 1998 року № 1360 «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів» [23]; від 3 серпня 1998 року № 1216 «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів» [24]; наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23 лютого 2006 року № 98 «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів» і т. ін.

Особливу роль в системі нормативно-правових актів, що регулюють питання обліку об'єктів і речовин, які шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища відіграє група нормативних актів, якими визначається юридична відповідальність за порушення законодавства у окресленій сфері. До таких нормативних актів слід віднести, зокрема: ст.ст. 60, 82-1, 82-7 та 94 Кодексу України про адміністративні правопорушення [25], а також ст.ст. 267, 321 та 326 Кримінального кодексу України [26].

Отже, такий облік доцільно розглядати передусім, як систему правових норм, які визначають мету, завдання, принципи, функції цього важливого напрямку державної екологічної політики, його форми та види, способи (методи), процедури здійснення та які регулюють діяльність уповноважених на те державних та виробничих органів щодо ідентифікації та реєстрації таких об'єктів і речовин у встановлених законодавством порядках та яка потребує належної систематизації.

Список використаних джерел

1. Серов Г.П. Экологический аудит. Учебно-практическое пособие. – М.: «Экзамен», 1999. – 448 с.
2. Рекомендация Парламентской Ассамблеи Совета Европы 1653 (2004) Об экологическом учете как инструменте устойчивого развития (док. 10071) от 2 марта 2004 года // Электронный ресурс. – [Режим доступа]: http://www.coe.int/t/r/parliamentary_assembly/%5Brussian_documents%5D/%5B2004%5D/%5BParis_2004%5D/default.asp.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 41. – Ст. 546.
4. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 15. – Ст. 73.
5. Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів: наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23 лютого 2006 року № 98 // Офіційний вісник України. – 2006. - № 12, № 14, № 18. – Ст. 841.
6. Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: постановою Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808 // Офіційний вісник України. – 2013. - № 87. – Ст. 3221.
7. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23 травня 2017 року // Офіційний вісник України. – 2017. - № 50. – Ст. 1549.
8. Про пестициди та агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. - Ст. 91.
9. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 36. - Ст. 531.
10. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 12. – Ст. 81.
11. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 36-37. – Ст. 242.
12. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – 3 27. – Ст. 198.
13. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31 травня 2007 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. - № 35. – Ст. 484.
14. Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню: постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 року № 1598 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 49. – Ст. 2187.
15. Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки: постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 року № 956 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 29. – Ст. 1357.
16. Про затвердження Переліку максимально допустимих рівнів небажаних речовин у кормах та кормовій сировині для тварин: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19 березня 2012 року № 131 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 29. – Ст. 1081.
17. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 27. – Ст. 218.
18. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 50. – Ст. 678.
19. Про державну статистику: Закон України від 17 вересня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 43. – Ст. 608.

20. Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 року № 1288 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 36. – Ст. 1694.

21. Про затвердження Положення про державну систему обліку та контролю ядерних матеріалів: постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1996 року № 1525 // Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1525-96-п>.

22. Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів: постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 1999 року № 2034 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 44. – Стор. 68.

23. Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів: постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1998 року № 1360 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 35. – Ст. 1307.

24. Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів: постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року № 1216 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 31. – Ст. 1181.

25. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

26. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. – Ст. 131.

ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА”

29 вересня у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого було проведено Міжнародну науково-практичну конференцію “Правові засади ведення органічного землеробства”. Організаторами заходу виступили: кафедра земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Національна академія правових наук України.

Присутніх привітали проректор з наукової роботи А.П. Гетьман та завідувач кафедри земельного та аграрного права Університету М.В. Шульга.

У заході взяли участь науковці з Волгоградського інституту бізнесу, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Хмельницького університету управління та права, Луцького національного технічного університету, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Державного вищого навчального закладу “Національний гірничий університет”, Запорізького національного університету, Національного університету біоресурсів і природокористування України імені академіка В.З. Янчука, Національного університету “Одеська юридична академія”, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Університету митної справи та фінансів, Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, Львівського національного університету імені І. Франка, а також фахівці у сфері органічного землеробства.

На пленарному засіданні виступили: завідувач кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого доктор юридичних наук, професор **М.В. Шульга**. У своєму виступі він наголосив на тому, що органічне землеробство в сучасних умовах виступає одним із важливих чинників у процесі аграрного виробництва. Його ведення нерозривно пов'язане із використанням відповідних земельних ділянок у складі земель сільськогосподарського призначення. На законодавчому рівні земельно-правовий аспект органічного землеробства до цих пір чітко